

PREDSTAVITEV ČETRTE EVROPSKE RAZISKAVE O DELOVNIH RAZMERAH

Metka Teržan, dr. med.*
Saša Žebovec, univ. dipl. inž. el.**

IZVLEČEK

Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer je septembra 2005 izvedla četrto evropsko raziskavo o delovnih razmerah. V njej je sodelovalo 30.000 delavcev iz 31 držav. V vseh državah je bil uporabljen enak vprašalnik. Ugotovitve kažejo, da so delovne razmere v EU dokaj stabilne. Vendar kažejo tudi, da so slovenski delodajalci lahko zaskrbljeni, saj so delavci navedli nezadovoljstvo, slabe delovne razmere in težave z zdravjem.

ABSTRACT

European foundation on the improvement of living and working conditions carried out the fourth European working conditions survey in September 2005. This survey involved 30.000 workers from 31 countries. The same questionnaire has been used in all countries. Results show that working conditions in EU are quite stable. But they also show that Slovene employers should be concerned due to the fact that workers have stated dissatisfaction, bad working conditions and health problems in the questionnaire.

Uvod

Evropska fundacija za izboljšanje delovnih razmer je 18. septembra letos v Ljubljani predstavila četrto evropsko raziskavo o delovnih razmerah. Navzoče je najprej pozdravila gospa **Romana Tomc**, generalna direktorica na ministrstvu za delo, družino in socialne zadeve.

Navzočim je Evropsko fundacijo za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer predstavil direktor fundacije, gospod **Jorma Karppinen**, samo četrto evropsko raziskavo o delovnih razmerah pa vodi raziskava gospod **Jean-Michel Miller**, prav tako iz Evropske fundacije za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer.

Metodologija Evropske raziskave o delovnih razmerah (EWSC)

Evropska fundacija za izboljšanje življenjskih in delovnih razmer je med 19. septembrom in 30. novembrom 2005 izvedla svojo četrto evropsko raziskavo o delovnih razmerah, v kateri je sodelovalo skoraj 30.000 delavcev iz 31 držav (vseh držav članic EU-25 ter Bolgarije, Romunije, Turčije, Hrvaške, Norveške in Švice).

Raziskava je vsebovala več kot sto vprašanj, povezanih z različnimi vidiki zaposlitvene situacije in delovnih razmer. Ker je bil v vseh državah uporabljen povsem enak vprašalnik, smo z raziskavo dobili vir informacij, ki omogoča primerjanje med posameznimi državami.

* Specialista medicine dela, Ministrstvo za zdravje, Ljubljana

** ZVD Zavod za varstvo pri delu d.d., Ljubljana

To je že četrta tovrstna raziskava, zato nam omogoča tudi analizo trenutnih razmer zadnjih petnajstih let. Prejšnje evropske raziskave delovnih razmer so bile izvedene v letih 1991, 1995 in 2000. Z vsako novo raziskavo se je število vprašanj in problematik, ki jih vsebuje vprašalnik, povečalo, osrednja vprašanja pa so ostala nespremenjena, kar omogoča spremljanje trendov, ki se pojavljajo na tem področju.

Vprašalnik in izvedba raziskave

Vprašalnik je pripravila skupina za delovne razmere v tesnem sodelovanju s strokovno skupino za razvoj vprašalnikov, sestavljeno iz predstavnikov evropskih socialnih partnerjev, drugih organov EU (Evropske komisije, Eurostata, Agencije iz Bilbao), mednarodnih organizacij (Organizacije za ekonomsko sodelovanje in razvoj, Mednarodne organizacije dela), nacionalnih statističnih uradov kot tudi vidičnih evropskih strokovnjakov s tega področja. Razširjena skupina strokovnjakov je štela več kot petdeset članov, strokovnih predstavnikov iz vseh enaintridesetih sodelujočih držav, razen treh. Zaradi lažjega poročanja so države razdelili v skupine. Slovenija je bila razporejena v skupino vzhodnoevropskih držav skupaj s Češko, Estonijo, Madžarsko, Litvo, Poljsko in Slovaško. Vzorec, uporabljen v evropski raziskavi o delovnih razmerah, je reprezentativni vzorec zaposlenih oseb (zaposlenih in samozaposlenih v skladu z definicijo Eurostata) v času trajanja terenskega dela v vsaki obravnavani državi. Ankete so bile izvedene v obliki osebnih intervjujev na domovih anketirancev v času od

17. septembra do 30. novembra 2005. V povprečju je terensko delo v vsaki državi trajalo približno sedem tednov.¹

Rezultati raziskave

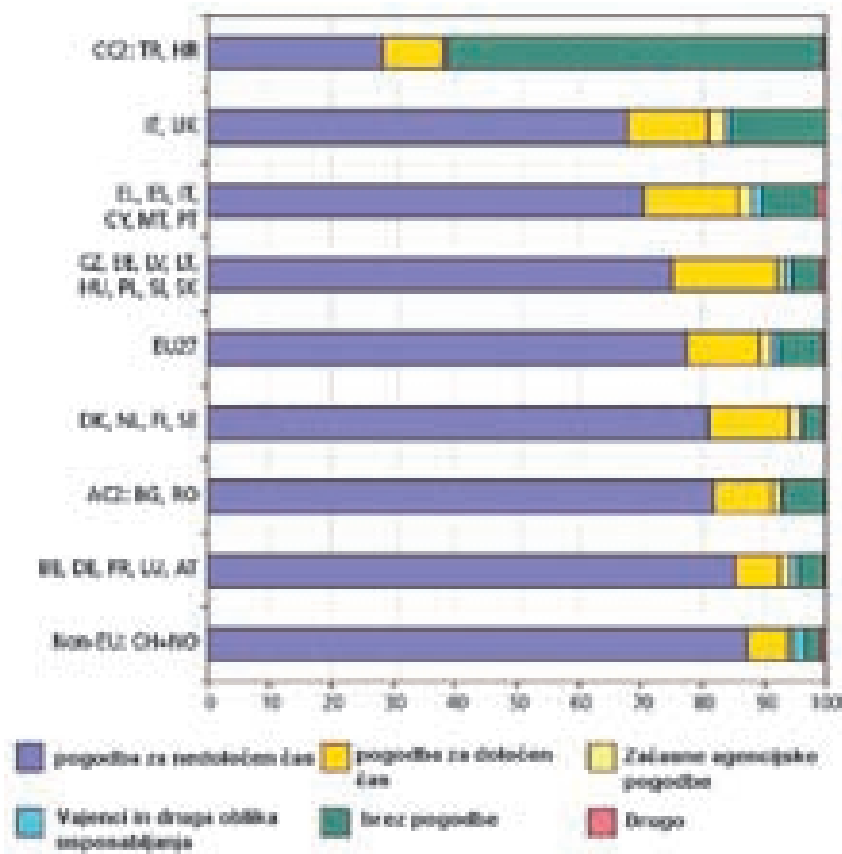
Kljub dramatičnim spremembam, ki jih opazimo pri evropski delovni sili v zadnjih petih letih in so posledica vstopanja novih držav članic, povečanja netradicionalnih oblik zaposlovanja, kot sta delo s polovičnim delovnim časom in začasno delo, in večjega števila žensk (predvsem v državah zahodne Evrope), ki vstopajo na trg dela – pa ugotovitve iz četrte evropske raziskave o delovnih razmerah kažejo, da so dokaj stabilne.

Zaposlitveni status

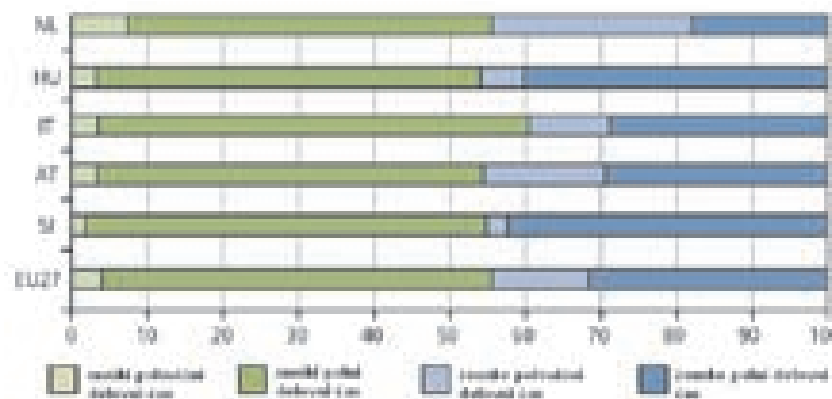
V povprečju približno 78 % evropskih delavcev dela po pogodbi o zaposlitvi za nedoločen čas. Na podlagi pogodbe za določen čas dela 14 % žensk in 10 % moških. Začasne agencijske pogodbe se uporabljajo le redko, povprečno dela na podlagi takih pogodb manj kot 2 % delavcev v EU-27. Izstopajo Ciper s 5 % ter Grčija in Španija s 3 %. Slovenija je v skupini vzhodnoevropskih držav (Češka, Poljska, Litva, ...), v katerih ima približno 75 % delavcev pogodbo za nedoločen čas.

Delež delavcev, ki delajo na podlagi začasnih pogodb (za določen čas in začasnih agencijskih), je v povprečju večji v gostinskem (21 %), kmetijskem (15 %) in izobraževalnem sektorju (16 %). V povprečju 7 % delavcev v EU-27 poroča, da nimajo pogodbe o zaposlitvi, največji delež le-teh pa je v

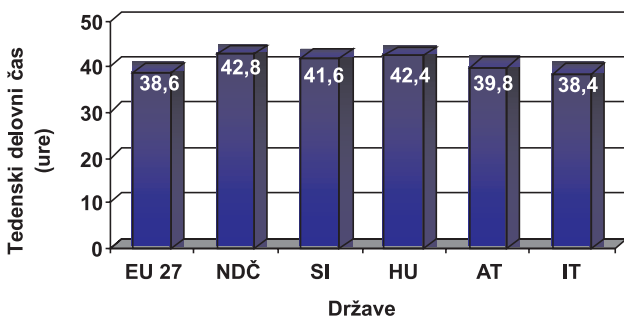
¹ Metodologija, Evropska raziskava o delovnih razmerah (EWSC)

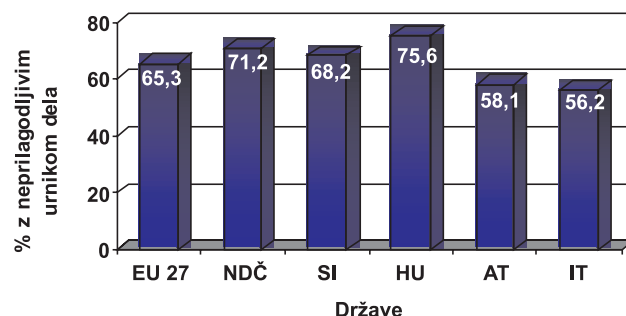
Slika 1. Porazdelitev pogodb o zaposlitvi po državah EU-27 (%)

Slika 2. Podatki o zaposlitvi po spolu in zaposlitvenem statusu (%)

Slika 3. Število delovnih ur na teden po državah

Slika 4. Delež delavcev z neprimernim urnikom dela po državah

kmetijskem in gostinskem sektorju (22 % oziroma 21 %).

Ženske in moški pri delu

V EU-27 je zaposlenih več moških (56 %) kot žensk (44 %). V številnih sektorjih še vedno prevladuje pretežno en spol. Tako ženske predstavljajo večino delavcev v zdravstvu (79 %) in izobraževanju (72 %), drugih storitvah (61 %) in trgovini na debelo in drobno (55 %). V teh sektorjih dela več kot polovica zaposlenih žensk, kar pomeni, da bi katera koli sprememba delovnih razmer v omenjenih sektorjih bistveno vplivala na kakovost dela in zaposlenosti žensk.

Moški predstavljajo 89 % vseh delavcev v sektorju gradbeništva, 80 % zaposlenih v komunalni dejavnosti in 74 % zaposlenih v prometnem in komunikacijskem sektorju.

Slovenija ima, tako kot večina vzhodnoevropskih držav, majhen odstotek žensk, ki delajo polovični delovni čas, ki se ponuja kot možnost v času, ko imajo še majhne otroke in težje usklajujejo poklicne in družinske obveznosti. Največji delež žensk s polovičnim delovnim časom imata Švica in Nizozemska.

Starost

S postopnim staranjem evropskega prebivalstva bodo številne evropske države v naslednjih desetih letih izgubile okoli 13 % svoje delovne sile zaradi upokojitve. Velik delež delavcev (več kot 15 %) v starostni skupini 55 let in več predstavlja pomemben politični izziv, ki ga bodo občutile predvsem Nizozemska in skandinavske države.

Slovenija spada v skupino držav, ki imajo približno 10 % delovne sile v starostni skupini nad 55 let in majhen delež v starostni skupini 24 let in manj (pod 10 %). V tej skupini držav so med drugimi tudi Češka, Poljska, Madžarska, Slovaška, Litva, Estonija in Latvija.

Delovni čas

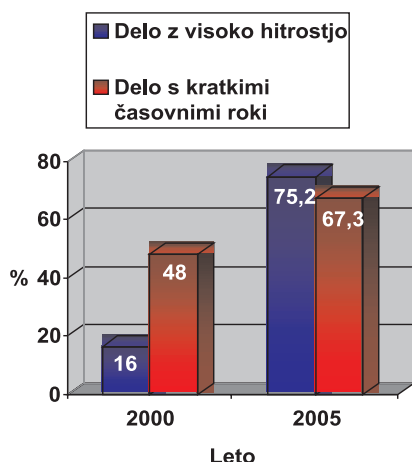
Od leta 1991 se je število ur v delovnem tednu v EU stalno manjšalo. Trend se je spremenil leta 2005, po vstopu novih držav članic, kjer je povprečni delovni čas daljši. Kljub temu pa se je tudi v novih državah članicah delež tistih, ki delajo več kot 41 ur na teden, zmanjšal od leta 2001, tistih, ki delajo manj ur, pa se postopno povečuje.

Na splošno imajo vzhodno- in južnoevropske države dlje časa trajajoče delovne dni in delovne tedne, medtem ko imajo srednje- in severoevropske krajši delovni čas in delovne tedne. Nizozemska ima zaradi zelo visoke pogostnosti dela s polovičnim delovnim časom najkrajši povprečni delovni čas na teden.

V Sloveniji imamo daljši tedenski delovni čas od povprečja EU-27, ki znaša 38,6 delovnih ur in hkrati krajšega od povprečja novih držav članic (NDČ), ki znaša 42,8 delovnih ur. Če primerjamo Slovenijo s tremi sosednjimi državami, opazimo, da imajo slovenski delavci krajši delovni čas kot na Madžarskem in daljšega od delavcev v Avstriji in Italiji. V Sloveniji ima 68,2 % delavcev neprilagodljiv urnik dela, kar pomeni, da imamo v primerjavi z EU-27 večji delež zaposlenih z neprilagodljivim urnikom dela, vendar še vedno manj od povprečja v novih državah članicah. Madžarska ima za primerjavo kar 75,6 % delavcev s takim urnikom, medtem ko je v Avstriji delež takih delavcev 58,1 %, v Italiji pa 56,2 %.

Tempo in intenzivnost dela

V Evropi intenzivnost dela na splošno raste. V Sloveniji je v letih 2000 do 2005 prišlo do velikega povečanja znane intenzivnosti dela.

Slika 5. Tempo in intenzivnost dela v Sloveniji v letih 2000 in 2005

Tabela 1. Zadovoljstvo delavcev po državah

Zadovoljstvo pri delu	EU 27	EU 15	NDČ	SI	HU	AT	IT
Zadovoljen ali zelo zadovoljen z delovnimi razmerami	82,3	84,4	77,2	71,6	75,9	89,6	76,2
Lahko izgubim delo v naslednjih šestih mesecih	13,7	11,3	25,2	27,3	22,1	8,9	8,9
Za delo, ki ga opravljam, sem dobro plačan	43,2	47,0	29,0	35,3	18,3	50,6	33,8
Moje delo nudi dobre možnosti za napredovanje	31,0	33,0	23,9	30,6	18,7	33,7	23,6

Leto 2000

	Slovenija	CC 12	EU 15
Delo z visoko hitrostjo	16	61	56
Delo s kratkimi časovnimi roki	48	57	60

Vir: Tretja evropska raziskava o delovnih razmerah

Leto 2005

	Slovenija	NDČ	EU 27
Delo z visoko hitrostjo	75,2	51,5	59,6
Delo s kratkimi časovnimi roki	67,3	59,1	61,8

Vir: Četrta evropska raziskava o delovnih razmerah

Iz podatkov je razvidno, da slovenski delavci ocenjujejo, da so zahteve na delovnem mestu vedno večje. V kratkem obdobju petih let smo dohiti in celo prehiteli druge evropske države.

Varnost in vplivi na zdravje

Zadovoljstvo pri delu

Raziskava je pokazala, da so v Sloveniji delavci v povprečju manj zadovoljni z delovnimi razmerami kot delavci v EU-15 in novih državah članicah.

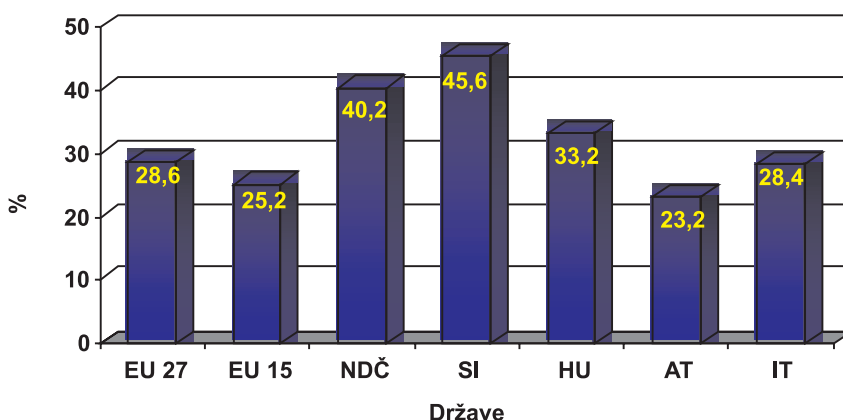
V prvih je kar 84,8 % delavcev zadovoljnih ali zelo zadovoljnih z delovnimi razmerami, medtem ko je odstotek takšnih delavcev v novih državah članicah 77,2 %, v Sloveniji pa 71,6 %, kar nas uvršča na 25. mesto med 31 državami, udeleženkami ankete. Slovenija ima poleg tega tudi velik delež delavcev (27,3 %), ki se bojijo, da bodo v naslednjih šestih mesecih izgubili svoje delo, v EU-15 je takih le 11,3 %.

V Sloveniji je s plačilom za svoje delo zadovoljno 35,3 % delavcev, kar je manj kot v EU-27 (43,2 %) in več kot novih državah članicah (29 %), prav tako pa imajo slovenski delavci tudi dobre izgleda za poklicno napredovanje, kjer smo na ravni EU-27 in boljši od povprečja novih držav članic.

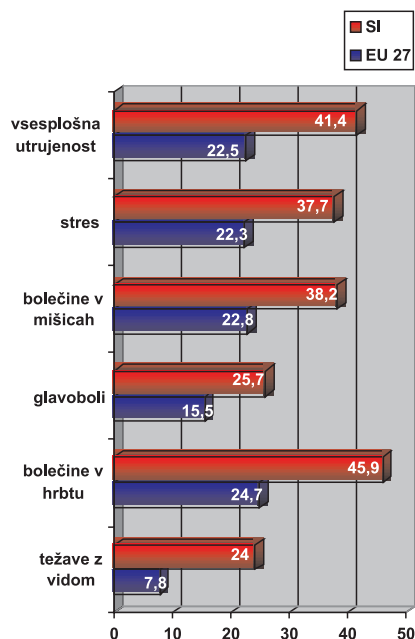
Varnost in vplivi na zdravje

V Sloveniji je 45,6 % vprašanih menilo, da sta zdravje ali varnost ogrožena zaradi dela, kar je dosti več, kot je povprečje v EU-27 (28,6 %) in EU-15 (25,2 %), prav tako pa je stanje tudi slabše, kot je v povprečju v novih državah članicah (40,2 %).

Raziskava je pokazala, da v Sloveniji kar 62,3 % delavcev meni, da delo vpliva na njihovo zdravje, v EU-27 je delež takih delavcev 35,4 %. Njihove

Slika 6. Delež delavcev, ki menijo, da sta zdravje ali varnost ogrožena zaradi dela, po državah

Slika 7. Odstotni delež anketiranih delavcev, ki so navedli težave z zdravjem, Slovenija v primerjavi s povprečjem v EU-27

pritožbe o težavah z zdravjem so se pojavljale v višjem odstotku prav pri vseh vprašanih, nekaj smo jih navedli v preglednici. Anketirani slovenski delavci so navajali, da so bili v povprečju odsotni z dela zaradi težav z zdravjem v preteklem letu 8,7 dni, povprečje za EU-27 pa je 4,6.

Tudi v zaznavanju obremenitev iz delovnega okolja so slovenski delavci v višjem odstotku navajali obremenjenost. V tabeli so navedeni fizikalni dejavniki tveganja pri delu in odstotek delavcev, ki je v anketi poročal, da so takim dejavnikom pri delu izpostavljeni.

V Sloveniji je le 33,7 % vprašanih delavcev menilo, da bodo zmožni opravi-

Tabela 2. Fizični dejavniki pri delu

Fizični dejavniki	EU 27	SI
Vibracije	24,2	29,2
Hrup	30,1	40,1
Visoke temperature	24,9	27,6
Nizke temperature	22,0	26,0
Vdihavanje dima, hlapov, prahu ali prašnih delcev ipd.	19,1	25,6
Vdihavanje izparin, kot so topila ali razredčila	11,2	13,0
Ravnanje s kemikalijami	14,5	19,8
Sevanje	4,6	7,8
Tobačni dim od drugih	20,1	17,5
Okuženi materiali	9,2	9,8
Utrujajoči ali boleči položaj	45,5	51,8
Dvigovanje ali premikanje oseb?	8,1	5,1
Prenašanje ali premikanje težkih bremen	35,0	35,0
Stoječi položaj ali hoja	72,9	72,7
Ponavljajoči se gibi dlani ali rok	62,3	64,3
Nošenja osebnih varovalnih oblačil ali opreme	34,0	52,4

vljati enako delo pri šestdesetih letih. V EU-27 je takih delavcev 58,2 %.

Zaključki

Pričujoči rezultati četrte evropske raziskave o delovnih razmerah v Sloveniji v primerjavi z EU vseh tistih, ki smo vključeni v področje varnosti in zdravja pri delu, ne more veseliti. Še manj so lahko zadovoljni delodajalci, saj so v raziskavi prišli do izraza prav tisti dejavniki tveganja, ki najbolj zmanjšujejo produktivnost delavcev (nezadovoljstvo, slabe delovne razmere, težave z zdravjem). Že na sami predstavitvi rezultatov se je vnela po-

lemika med predstavniki delodajalcev in sindikatov.

Navsezadnje pa: rezultate ankete je pravzaprav treba razumeti kot spodbudo za iskanje vzrokov stanja, za konstruktiven dialog in iskanje rešitev, ki bodo v daljšem času rezultate, ki se tičejo slovenske delovne sile, tudi izboljšale.

Vir

European Foundation for Improvement of Living and Working Conditions (Eurofound): Fourth European Working Conditions Survey

Ali ste pripravljeni na evakuacijo oseb iz objektov v primeru požara?

Ali imate pripravljen scenarij, po katerem bi se v primeru požara umaknili zaposleni, gostje, stanovalci, učenci? Ste seznanjeni z obveznostjo novele Zakona o varstvu pred požarom (RS 3/07) glede praktičnega usposabljanja za izvajanje evakuacije iz zahtevnejših objektov ob požaru?

V kolikor niste povsem prepričani v uspešnost pravočasnega umika oseb, za katerih varnost ste odgovorni, vas **v sredo, 21.11.2007 vabimo na delavnico EVAKUACIJA OSEB IZ OBJEKTOV**. S strokovnjaki, ki se s temi problemi dnevno srečujejo, boste skupaj pregledali tako tehnične kot organizacijske rešitve.

Poudarek delavnice bo na obravnavanju problematike varnosti in rizičnih vidikov evakuacije glede na vrsto objektov in uporabnike objektov in praktične rešitve za izvedbo evakuacije. Svoje dolgoletne izkušnje bosta kot glavna izvajalca delavnice z nami podelila g. Milan Dubravac, vodja izobraževanja za gasilce - Uprava RS za zaščito in reševanje in Rajko Jazbec, poveljnik GD Ljubljana Mesto.

Vabljeni: odgovorne osebe lastnikov, uporabnikov, upraviteljev objektov, kjer obstaja večja požarna obremenitev ali kjer se zbira ali je nastanjeno večje število oseb (javne ustanove, šole, vrtci, bolnice, domovi za upokojence, hoteli....) ter pooblaščenki odgovorni za strokovno pomoč pri organizaciji oz. izvedbi evakuacije iz objektov in (v skladu s 4.čl. novega Pravilnika o požarnem redu, Ur. l. RS, št. 52/07) tudi odgovorne osebe za začetno gašenje in evakuacijo.

Strokovnim delavcem po ZVZD bomo podelili kreditne točke!